

Τι Είναι το Σύνδρομο Asperger;

Το σύνδρομο Asperger είναι μία νευρολογική διαταραχή, η οποία, σύμφωνα με τον κλινικό ψυχολόγο και ερευνητή Tony Attwood, προσβάλλει την ικανότητα του ατόμου να κατανοεί και να ανταποκρίνεται στις σκέψεις και τα συναισθήματα του άλλου. Ο αυστριακός γιατρός Hans Asperger, το 1944, δημοσίευσε ένα κείμενο στο οποίο περιέγραφε ένα σύνολο συμπεριφορών που παρατήρησε σε νεαρά αγόρια με φυσιολογική νοημοσύνη και γλωσσική ανάπτυξη, τα οποία όμως παρουσίαζαν συμπεριφορές αυτιστικού τύπου και έντονη διαταραχή των κοινωνικών και γλωσσικών τους ικανοτήτων.

Παρά τη δημοσίευση αυτού του κειμένου από το 1944, το σύνδρομο Asperger (Σ.Α) αναγνωρίστηκε επισήμως ως διαταραχή μόλις το 1994 όταν προστέθηκε στο Διαγνωστικό και Στατιστικό Εγχειρίδιο (DSM IV) και η αναγνώρισή του από ειδικούς και γονείς μετρά μόνο λίγα χρόνια. Στην Ελλάδα, σήμερα, ακόμη και μεταξύ των ειδικών, λίγοι είναι αυτοί που γνωρίζουν καλά το Σ.Α. και ακόμη λιγότερες οι δυνατότητες που προσφέρονται για έγκαιρη και σωστή αντιμετώπιση των δυσκολιών παιδιών, εφήβων αλλά και ενηλίκων που παρουσιάζουν τη συμπτωματολογία αυτού του συνδρόμου.

Τα άτομα που πάσχουν από ΣΑ εμφανίζουν ποικίλα χαρακτηριστικά και η διαταραχή τους μπορεί να είναι από πολύ ελαφριάς ως πολύ βαριάς μορφής. Αυτά τα άτομα παρουσιάζουν σημαντικές ελλείψεις στους εξής τομείς :

Στις κοινωνικές δεξιότητες : Η κύρια δυσκολία των ατόμων με Σ.Α είναι η αδυναμία τους να κατανοήσουν και να χρησιμοποιήσουν τους κοινωνικούς κανόνες. Η κοινωνική τους συμπεριφορά είναι αφελής και ιδιόρρυθμη και συχνά χαρακτηρίζεται εκκεντρική.

Τα παιδιά δυσκολεύονται, παρόλο που το επιθυμούν, να αναπτύξουν σχέσεις με τους συνομηλίκους, εφόσον δεν αντιλαμβάνονται τους άγραφους νόμους που διέπουν την κοινωνική συμπεριφορά (λόγια, χειρονομίες, στάση του σώματος, βλεμματική επικοινωνία, κλπ.) αλλά και τους κανόνες που διέπουν τα παιχνίδια.

Στο λόγο και την επικοινωνία : Τα παιδιά με Σ.Α , παρόλο που συνήθως δεν παρουσιάζουν σημαντική καθυστέρηση στην ανάπτυξη του λόγου, έχουν αρκετά σημαντικές δυσκολίες στην επικοινωνία. Το λεξιλόγιό τους είναι συχνά ιδιαίτερα ανεπτυγμένο, δύσκολα όμως κατανοούν τα λογοπαίγνια και τις μεταφορές. Ο λόγος τους είναι υπερβολικά ακριβής και σχολαστικός, ο τόνος της φωνής τους ασυνήθιστος, μιλούν δυνατά, πολλές φορές επινοούν λέξεις. Δεν αντιλαμβάνονται τις εκφράσεις του προσώπου και τις κινήσεις του άλλου, τις οποίες πολλές φορές παρερμηνεύουν. Ορισμένες στιγμές, μπορεί να κοιτάζουν επίμονα το πρόσωπο του άλλου, στην προσπάθειά τους να συλλάβουν όσα τους διαφεύγουν.

Στη διάρκεια μιας συζήτησης, τα άτομα με Σ.Α. δεν γνωρίζουν πότε μπορούν να σταματήσουν το συνομιλητή τους αλλά ούτε και πότε εκείνος έχει χάσει το ενδιαφέρον του, με αποτέλεσμα συχνά να μακρηγορούν, ουσιαστικά μονολογώντας σε θέματα που ενδιαφέρουν αποκλειστικά τους ίδιους. Η έκφραση του προσώπου τους είναι επίπεδη και οι χειρονομίες υπερβολικές ή αδέξιες, άσχετες με το περιεχόμενο των λόγων τους.

Τα άτομα με Σ.Α έχουν δυσκολίες με τις **μεταβατικές καταστάσεις και τις αλλαγές** και προτιμούν την ομοιομορφία. Συχνά προσκολλώνται σε συμπεριφορές **ρουτίνας** προκειμένου να ελέγξουν το άγχος τους, ειδικά όταν πρόκειται να αντιμετωπίσουν νέες καταστάσεις (αλλαγή τάξης, σχολείου, αλλά και ένα ταξίδι ή μια μικρή ξαφνική αλλαγή στο καθημερινό πρόγραμμα).

Τα άτομα με Σ.Α. έχουν **ιδιαίτερα ενδιαφέροντα**, τα οποία αφορούν στη συλλογή αντικειμένων ή πληροφοριών για συγκεκριμένα θέματα, και τα οποία κυριαρχούν στη ζωή τους, στο χρόνο και τις συζητήσεις τους, σε βαθμό που να αποτελούν εμμονές. Ενδιαφέρονται ιδιαίτερα για τομείς όπως το διάστημα, τα φυσικά φαινόμενα αλλά και χάρτες, διαδρομές, μάρκες αυτοκινήτων, κλπ. Τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντα αλλάζουν κατά καιρούς και μπορεί, από τη μία ημέρα στην άλλη, το παιδί που ήταν παθιασμένο με τους χάρτες να πάψει να ασχολείται και να ξεκινήσει να μαζεύει λεπτομερείς πληροφορίες για τα φορτηγά μεγάλου κυβισμού! Πολλές φορές τα ιδιαίτερα ενδιαφέροντά τους μπορεί να χρησιμεύσουν ως μέσο μάθησης και, αργότερα, επαγγελματικής αποκατάστασης.

Τα παιδιά με Σ.Α. εμφανίζουν συχνά **κινητική αδεξιότητα**, δυσκολεύονται να συντονίσουν τις κινήσεις τους, να ακολουθήσουν το ρυθμό, να μάθουν να δένουν τα κορδόνια τους, να πετάξουν και να πιάσουν μία μπάλα. Έχουν παράξενο βάδισμα, και άσχημο γραφικό χαρακτήρα. Μερικές φορές εμφανίζουν τικ και γκριμάτσες.

Τα παιδιά με Σ.Α έχουν αρκετές ιδιαιτερότητες σε ό,τι αφορά τις **γνωστικές τους δεξιότητες** :

Συνήθως έχουν εξαιρετική μακροπρόθεσμη μνήμη ιδιαίτερα σε θέματα που συνδέονται με τα ενδιαφέροντά τους. Πολλά από αυτά έχουν ιδιαίτερες ικανότητες στα μαθηματικά ή στις ξένες γλώσσες. Ωστόσο, η σκέψη τους δεν είναι ευέλικτη και δύσκολα προσαρμόζονται σε αλλαγές ή αποτυχίες. Εξ ορισμού τα άτομα με ΣΑ έχουν φυσιολογική νοημοσύνη - συχνά μάλιστα και πολύ υψηλή - και πολλοί από αυτούς (αν και όχι όλοι), έχουν κάποια εξαιρετική ικανότητα ή ταλέντο σε ένα συγκεκριμένο τομέα. Το φανταστικό παιχνίδι των παιδιών με Σ.Α. είναι μοναχικό και παρουσιάζει ασυνήθιστα χαρακτηριστικά.

Συχνά παρουσιάζουν υπερβολική **αισθητηριακή ευαισθησία** :

Είναι πολύ ευαίσθητα σε ορισμένους ήχους, γεύσεις, μυρωδιές και εικόνες, με αποτέλεσμα να ενοχλούνται από ήχους και φώτα που κανείς άλλος δεν φαίνεται να παρατηρεί. Τρομάζουν από ξαφνικούς ήχους ή θορύβους (ηλεκτρική σκούπα, γάβγισμα σκύλου), άλλοι δεν ανέχονται την επαφή με ορισμένα υλικά, ορισμένοι έχουν εξαιρετική αντοχή στον πόνο, το κρύο ή τη ζέστη, υπερβολικά οξυμένη όσφρηση, κλπ. Μερικές φορές για να αντιμετωπίσουν το άγχος ή την υπερβολική ενόχληση που τους προκαλούν τα αισθητηριακά ερεθίσματα μπορεί να υιοθετούν συμπεριφορές παράξενες ή ασυνήθιστες (να κλείνουν τ' αυτιά τους ή να φεύγουν, να απομονώνονται, να βγαίνουν από την τάξη ή να εγκαταλείπουν το συνομιλητή τους στο μέσον μιας συζήτησης) που όμως οφείλονται ακριβώς σ' αυτές τις νευρολογικές ιδιαιτερότητες και δεν αποτελούν δείγματα αγένειας ή κακής συμπεριφοράς. Σίγουρα δε, δεν είναι αποτέλεσμα κακής αγωγής που έχουν λάβει από τους γονείς τους.

Λόγω του υψηλού βαθμού λειτουργικότητας και της «αφέλειάς» τους, αυτοί οι άνθρωποι συχνά εμφανίζονται ως εκκεντρικοί ή παράξενοι και μπορούν εύκολα να

γίνουν θύματα πειραγμάτων και επιθετικών συμπεριφορών. Η ζωή στο **σχολείο** μπορεί να είναι πολύ δύσκολη για τα παιδιά που φαίνονται ιδιόρρυθμα και εκκεντρικά λόγω της κοινωνικής τους αδεξιότητας αλλά και των ειδικών ταλέντων τους. Η εικόνα του παιδιού με Σ.Α που περιφέρεται μόνο του στα διαλείμματα, μονολογώντας, ή που αναζητά απεγνωσμένα τη συντροφιά ενός δασκάλου για να συνομιλήσει μαζί του, αλλά και για να αποφύγει τα πειράγματα και την κοροϊδία των συμμαθητών, είναι πολύ συνηθισμένη. Πλησιάζοντας στην εφηβεία, τα παιδιά αντιλαμβάνονται τη διαφορετικότητά τους, την αδυναμία τους να κάνουν φίλους και να ενταχθούν σε ομάδες συνομηλίκων και μπορεί να οδηγηθούν σε παραβατικές συμπεριφορές ή να εμφανίσουν συμπτώματα κατάθλιψης.

Τα παιδιά και οι έφηβοι με Σ.Α. έχουν απόλυτη ανάγκη από τη στήριξη δασκάλων που θα τα βοηθήσουν να αναπτύξουν τα ταλέντα και τις ικανότητές τους. Η Temple Grandin, η ίδια άτομο με διάγνωση στο αυτιστικό φάσμα, αναφέρει ότι πολύ συχνά οι έφηβοι με Σ.Α βαριούνται στο σχολείο και συμπεριφέρονται άσχημα. Τους χρειάζεται ένας μέντορας που θα τους βοηθήσει να εκμεταλλευτούν τις ικανότητές τους σε τέτοιο βαθμό ώστε να αντισταθμίσουν τις δυσκολίες τους.

Το Σύνδρομο Asperger αποτελεί ξεχωριστή διαταραχή, διεθνώς αναγνωρισμένη, και στα περισσότερα κράτη της Ευρώπης και της Αμερικής τα άτομα που πάσχουν από Σ.Α. και οι οικογένειές τους δέχονται ειδική υποστήριξη. Τα παιδιά με Σ.Α βρίσκονται, κατά κανόνα, στα κανονικά σχολεία, συχνά με κάποιο συνοδό (ψυχολόγο ή ειδικό παιδαγωγό), ο οποίος βοηθά το παιδί να αντιμετωπίσει τις καθημερινές δυσκολίες με στόχο την ένταξή του. Οι εξετάσεις γίνονται με ειδικές συνθήκες (σε χώρο ήσυχο και απομονωμένο, με δυνατότητα χρήσης Η/Υ για τη συγγραφή κειμένων, παροχή επιπλέον χρόνου, κλπ) και αυτό ισχύει για όλες τις βαθμίδες της εκπαίδευσης (της τριτοβάθμιας συμπεριλαμβανομένης).

Οι οικογένειες υποστηρίζονται συμβουλευτικά από ειδικούς και σε ομάδες αλληλοϋποστήριξης που δημιουργούνται από τους ίδιους τους γονείς.

Τέλος, παραθέτουμε ένα μικρό απόσπασμα από τον πρόλογο της Lorna Wing στο βιβλίο του Tony Attwood (1998) για το Σύνδρομο Asperger : «Τα άτομα με σύνδρομο Asperger αντιλαμβάνονται τον κόσμο διαφορετικά από οποιονδήποτε άλλον. Βρίσκουν όλους εμάς παράξενους και μπερδεμένους. Γιατί δεν λέμε αυτό που εννοούμε; Γιατί λέμε τόσα που δεν εννοούμε; Γιατί κάνουμε τόσο συχνά ασήμαντα σχόλια που δεν σημαίνουν τίποτα; Γιατί βαριόμαστε και γινόμαστε ανυπόμονοι, όταν κάποιος με σύνδρομο Asperger μας λέει ένα σωρό φοβερά πράγματα για πίνακες προγραμμάτων, τους αριθμούς που είναι σκαλισμένοι στις λάμπες του δρόμου, τις διαφορετικές ποικιλίες καρτών ή τις κινήσεις των πλανητών; Πώς αντέχουμε αυτό το σύνολο αισθητηριακών ερεθισμάτων από τα φώτα, τους ήχους, τις μυρωδιές και τα αγγίγματα χωρίς να έχουμε ανάγκη να ουρλιάξουμε; Γιατί ενδιαφερόμαστε για την κοινωνική ιεραρχία και δεν φερόμαστε σε όλους το ίδιο; Γιατί έχουμε τόσο περίπλοκες συναισθηματικές σχέσεις; Γιατί στέλνουμε και λαμβάνουμε κοινωνικά μηνύματα ο ένας στον άλλον και πώς τα καταλαβαίνουμε; Και πάνω απ' όλα, γιατί είμαστε τόσο παράλογοι συγκρινόμενοι με όσους έχουν σύνδρομο Asperger;»

Πηγές :

Attwood Tony, 1998, *Παιδιά με ιδιαιτερότητες στη γλωσσική ανάπτυξη και την*

κοινωνική αλληλεπίδραση. Σύνδρομο Asperger: οδηγός ανίχνευσης και αντιμετώπισης, εκδ. Σαββάλας,
Grandin Temple, *Genius may be an abnormality: Educating students with Asperger's Syndrome, or High functioning autism*, www.autism.org/temple/genius.html
Wing Lorna, *Asperger's syndrome: a clinical account*, in *Psychological Medicine*, 1981, τόμος 11, σ.115-12

Μαρία Ηλιοπούλου
Ψυχολόγος - ψυχοπαιδαγωγός

